

## РАЧКО ПОПОВ, „БЪЛГАРСКИ НАРОДЕН КАЛЕНДАР”, 2006.

Књига др Рачка Попова представља покушај сажетог и приступачног изношења (на 130 страна текста) бугарских народних обичаја и веровања везаних за годишњи циклус, у оквиру презентовања „бугарског народног календара”. Ово дело је првенствено намењено широј читалачкој публици, али ће – као сажети етнологски приручник – свакако бити занимљиво и информативно за етнологе и антропологе, пре свега за оне који желе да се ближе упознају са народним схватањима религије и митолошким представама распрострањеним на територији Бугарске, врло блиским народној традицији Срба и Србије. Књига садржи и 16 живописних фотографија, а ово је њено – допуњено и прерађено – треће издање. Аутор је представљање бугарског годишњег обичајног циклуса ускладио са црквеним православним, јулијанским календаром – који је у Бугарској напуштен и који је поштован у време одржавања и цветања традиционалних народних обичаја – истичући његов значај за учвршћивање народне самосвести и културне особености. У уводу се Р. Попов осврће на главну поделу годишњег обичајног круга на зимску и летњу половину, што је, слично као и у српској традицији, наглашено у народној изреци, по којој „свети Димитрије/Димитър (Митровдан/*Димитровден*) носи зиму, а свети Ђорђе/Георги (Ђурђевдан/*Герговден*) лето”. Ово је у непосредној вези и са двоструким, зимским и летњим, празновањем дана посвећених појединим свецима (нпр. зимски и летњи Никољдан/*Никулден* итд.).

Аутор је у својој књизи, која представља неку врсту лексикона, обухватио 66 народних празника и празничних периода, поређаних хронолошки, почев од „православне Нове године” (*Васильовден* тј. *Сурва*). Свака одредница је представљена крајње концизно, уз неколико карактеристичних, илустративних примера. Заједно, ови празници – који су обухватили неизмерно мноштво обичаја, веровања, обреда, митолошких представа и у које су укључена вековна народна, астрономска и земљорадничка знања – сачињавају јединствену, кружно осмишљену семантичку целину са више значењских слојева, у многим аспектима синонимну са годишњим обичајним циклусима других народа југоисточне Европе.

С тим у вези, увид у народне празнике, односно у бугарску етнологску перцепцију бугарских народних празника, значајан је и због бројних преплитања садржаја српске и бугарске народне митологије и религије. Другим речима, многи обичаји које помиње Р. Попов идентични су са српским, или су разлике међу њима врло мале. Са феноменолошког аспекта је занимљиво упоредити бугарску интерпретацију обичаја (помињу се и *слава*, *бадњак/бъдник*, *коледарци*, *додола*,

*Видовдан/Видовден* итд.) посебно карактеристичних за народну религију Срба, мада су многи од ових обичајних комплекса само дотакнути. Аутор све празнике, обичаје и веровања разматра у најопштијем бугарском контексту, уз неке базичне општехришћанске паралеле, не претендујући да их сагледа у непосредној вези са сродним обичајима из балканског, словенског и индоевропског контекста. Исто тако, он се усредсређује на изношење конкретне грађе, не упуштајући се у дубљу анализу значења појединих обичаја и остављајући по страни – у складу са основном наменом своје књиге – компликована питања везана за културна прожимања, одређење народне религије као феномена, границе етничких простора, порекло и распрострањеност обичаја и сл. Наиме, компаративним сагледавањем народних обичаја и веровања присутних на српском, бугарском и румунском етничком простору уочава се мноштво сличности које, врло често, имају изузетно древно порекло, или су с друге стране, базиране на истоветном православно-хришћанском контексту, пре свега у вези са његовим промишљањем од стране сеоског становништва, што је Мирча Елијаде обухватио синтагмом "космичко хришћанство". Карактеристични су и поједини упућујући примери народног преосмишљавања православља (примера ради, *св. Власиј* је господар болести *влас*), као и парохришћанских митолошких усложњавања (рецимо, у вези са Арханђелом Михаилом/*Архангел Михаил*) у бугарској народној религији, док је, с друге стране, наведен и велики број обичаја, обреда и веровања са израженим претхришћанским карактером (од тзв. вучјих празника/*вълчите празници* до Мечкиндана/*Мечкинден*, на пример), мада је општи календарски контекст бугарске народне религије (аналогно српској) неоспорно одређен хришћанским садржајима.

Занимљива је и, управо назначена, паралелна егзистенција хришћанске и претхришћанске симболике, што је очигледно већ на први поглед у називима појединих празника (*Рождество Христово/Коледа* итд.), у називима обичаја изведених из имена претхришћанских божанстава (на пример, *додола/перунига*) и слично (*Бабинден*, *Баба Марта*, *Горещниците*, *Русалска седмица*; *Лада*, *Крачун*, *Калојан*). У овом смислу, иако обимом невелико, дело Р. Попова успева да нас обавести о великом броју основних појмова уз помоћ којих је формулисана народна духовна култура, па га можемо назвати и приручником за упознавање општег контекста.

У сваком случају, поменимо још једном, ова књига представља илустративан и сажет увод у ближе упознавање са бугарском народном религијом. Уосталом, она је, и обимом и садржајем, осмишљена управо тако да представља интересантно штиво за све заинтересоване.